

הקב"ה מנהיג את עולמו באופן שלא ניתן להבחין בניסים, ולא ניתן להבין את מה שנראה להיפך!!!

השם, כי אף שרבי עקיבא עצמו התעלה מעל הרגשת היסורים עד בחינת עוה"ב ממש, כמו שמביאים בשם האריז"ל שהקדושים שמסרו נפשם באמת על קידוש השם לא הרגישו ביסורים, כי בהתגלות אור הרוחני מסתלקים יסורי הגוף ומכאוביו, הרי אין בעולם מי שיבין את זה, וככלי חוץ הרי יש כאן חילול גדול.

וואמר לו 'כך עלה במחשבה', פירוש שיש גדר בהנהגתו ית', אשר הוא בבחינת מחשבה, שהוא בהסתר והעלמה מהאדם, כענין העלם המחשבה מהזולת, ואף ענין היסורים בעוה"ז הוא תחת גדר זה, שלא יתכן כלל להשיג תוכן כוונת היסורים למשה, וכמפורש בגמ' פסחים (נו.).

ומבאר עוד: "הנה משה רבינו ע"ה ביקש 'הודיעני נא את דרכיך', ואמרו על זה בגמ' ששאל על ענין צדיק ורע לו וכו', וא"ל הקב"ה וְחֲנִנִי אֶת אֲשֶׁר אֶחָן וגו', ונאמר שם בסוף הפרשה 'וראית את אחורי ופני לא יראו', **ותרגם אונקלוס** 'ותחזי ית דבתרי ודקדמי לא יתחזון', וביארו לנו חז"ל שרק לאחר המעשה 'דבתרי' תתכנה ראייה והשגה בתוכן כוונת הנהגות השי"ת, ורק אז אפשר להשיג למפרע כיצד הכל היה לטוב, ומה היתה הטובה בזה, אבל 'דקדמי' לא יתחזון להשיג לפני המעשה את כוונת ותוכן ההנהגה זה אי אפשר, כי לא תתכן ראייה בתוכן מחשבתו ית' למשה בעוה"ז, לפני שנתגלתה בפועל, שכאן היא עדיין בהסתר ובהעלמה גמורה כנ"ל."

והיינו 'שתוק כך עלה במחשבה לפני', פירוש, בדבר זה לא תיתכן חקירה כלל, כי היא בגדר במופלא ממך אל תדרוש וכו' (חגיגה יג) מה לפנים ומה לאחור (שם יא): שאין בזה אפשרות השגה כלל. עכ"ד.

« עד כדי כך, להחזיר העולם לתוהו ובוהו? »

יש משל נפלא מרבינו הגר"א זי"ע, על הנהגת הבורא את עולמו, ונסיב על לשון הפיוט דעשרה הרוגי מלכות (בתפלת י"ח) דלהלן: "וכשהגיע למקום תפילין, צרח בקול מר ליוצר נשמתו, שרפי מעלה צעקו במרה, זו תורה וזו שכרה, עוטה כשלמה אורה, אויב מנאץ שמך הגדול והנורא, ומחרף ומגדף על דברי תורה, ענתה בת קול משמים, אם אשמע קול אחר, אהפוך את העולם למים, לתוהו ובוהו אשית הדומים."

וביאר בזה על דרך משל, למלך שביקש מחייט אומן שיתפור לו בגד מיוחד וניתן לו אריג מיוחד, והתנה עמו שישתמש בכל האריג לא יחסיר ולא יותיר, ועשה החייט כמצותו, ולאחר שכילה מלאכתו הביא את לבוש המלכות אל המלך, אמר לו המלך מהיכן אדע שלא חיסרת מן האריג כלום, אמר לו החייט דרך אחת יש בידי להוציא כאור צדקי, והוא לפרוס את הבגד, ולהחזירו לאריג ויתנו מדת חלקיו וימצאהו כנתינתו לא יתר ולא חסר, ופרשו השמלה והוכיח צדקתו.

וביאר רבינו הגר"א בזה, כי דברי הפייטן "אהפוך את העולם למים, לתוהו ובוהו אשית הדומים", היא תשובה לשאלה "זו תורה וזו שכרה", דלהבין התשובה, לזאת אפשר רק באופן אחד, באם יחזיר העולם לתוהו

« מהו הכוונה 'שתוק, כך עלה במחשבה לפני'! »

לאחר שכלל ישראל נכשלו בחטא העגל, וגילה הקב"ה למשה רבנו ע"ה שרצונו להשמיד את העם ולכלותם מן העולם, עמד הרועה הנאמן והתנפל לפני ה' בתפלה ובתחנונים גדולים, וביקש שיכפר להם על עונותיהם, ולא יתן את עמו ונחלתו למשחית. והתורה מספרת שתפלתו נשאה פרי ויָנַחם ה' על הָרָעָה אֲשֶׁר דָּבַר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ (לב, יד).

והנה במהלך הפסוקים אנו רואים דבר פלא, שלאחר שהשיג משה רבינו ע"ה התפייסות זו מאת הקב"ה, נעמד עוד והוסיף להתפלל ולשאול כמה דברים מאת ה', וכתב שאמר אז (לג, יג) וְעַתָּה אִם נָא מִצְּאִיתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ הוֹדַעְנִי נָא אֶת דְּרָכְךָ, ומשמעות בקשה זו ביארו רבותינו ז"ל בגמ' ברכות (י, ז), שאמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו ויש רשע ורע לו.

ועוד הוסיף לשאול (פסוק יח) הֲרָאִי נָא אֶת כְּבֹדְךָ, ומשמעות הבקשה הזו היתה גם כן על זה הדרך, כמו דא' **במדרש** (שמו"ר מה, ה) "שנתאוה לעמוד על מתן שכרן של צדיקים ושלותן של רשעים".

ומבאר בספרים הק', שבבקשות אלו רצה משה רבינו ע"ה להבין טוב את הענין, מדוע אנו רואים במאורעות החיים, שהשי"ת עושה דברים בלתי מובנים לעין הרואה, כמו שעל הצדיקים הוא מביא רוגז וצער בעוד שהם עובדים אותו כל ימיהם במסירות נפש, ולעומת זה נותן לרשעים לחיות חיי עונג ושלווה, בעוד שהם מכעיסים לפניו ועושים נגד רצונו.

והחתם סופר (בספרו תורת משה) כתב, שעל שאלות הללו ענה לו השי"ת (פסוקים כ-כג) וַיֹּאמֶר לֹא תוּכַל לָרְאֹת אֶת פָּנַי כִּי לֹא יֵרָאֶי הָאָדָם וְחַי וגו', וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפָנָי לֹא יֵרָאוּ. ומשמעות התשובה היא, כי נתכווין הקב"ה כביכול לומר שכל עוד האדם חי בעולם הזה, אי אפשר לו לעמוד על סוד הענינים הרבים, מפני שכל מאורעות העולם מיום היווסדו ועד סופו קשורים כשרשרת ארוכה אחת, שתחילתה מאז בריאתו וסיומה לאחר שנות דור, וממילא אי אפשר להבין עכשיו מדוע נעשה כך וכך, ורק לאחר שנשלמת התמונה לגמרי כשעולים לעולם העליון, שם מבינים הכל ורואים שכל מה שנעשה בחשבון מדוקדק היה, כל דבר ודיבור על אופניו.

וזהו שנאמר 'וראית את אחורי', היינו שלאחר המעשה אתה רואה שיד ה' היתה בכל סדר העניינים, אבל 'ופני' לפני המעשה, אז 'לא יראו', אי אפשר להראותם המטרה כי לא תבין זאת.

בגמ' מנחות א' (כט:), שמשם רבינו גם בראיתו הנביאית, התקשה במיתתו של רבי עקיבא, "שראה ששוקלין בשרו במקולן (ופרשי" מקום שהקצבין שוקלין הבשר, כדאמר בברכות (דף סא:) שסרקו בשרו במסרקות ברזל), א"ל, רבוש"ע זו תורה וזו שכרה, א"ל, שתוק כך עלה במחשבה לפני".

ובמכתב מאלהו (ח"ג ע' 244) כתב על זה בזה"ל: "אבל ברור ששאלת משה רבינו ע"ה היתה, שטען שמצד המבט התחתון יש בדבר זה חילול

ובהו, ויראנו סדר הבריאה מראשית, אז נדע ונבין שלא חיסר בעולמו דבר והכל מחושב ומסודר ע"י בורא ללא פגם.

היוצא לנו יסוד גדול בהשקפת חייו של כל איש ישראל, שעבודת האדם בכל זמן חיותו בעולם הזה הוא להאמין באמונה פשוטה דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד, וכל מאורעות העולם נעשים בחשבון ובכוונה על כל צעד ושעל, וכי אין רגע אחד כמימרא שאינו מחושב בתכלית הדקדוק והחשבון, ולשם מטרה ברורה, ורק אנחנו קטני דעה ומוגבלי שכל, איננו יכולים לעמוד על טיבם של דברים נסתרים כאלו.

וכאשר אנו מתבוננים בידיעה זו אזי אנו מבינים היטב שמחובתנו להתאזר באמונה תמימה, ואפי' לא לנסות לשאול שאלות ולהקשות קושיות מדוע זה נעשה כך וזה נעשה ככה, כי אין בידינו - ידי בשר ודם - להבין השגחתו הפרטית של הבורא יתברך שמו על עולמו, ואיננו מסוגלים לתפוס את סדר הנהגתו וחשבונות שמים, ורק באחרית הימים כאשר יתוקן העולם בשלמות גמורה, וכל מהלכי הבריאה יבואו על תיקונם השלם, אז נזכה להבין מערכות שמים וסדרי העולם שהיה, ולמפרע נראה איך שכל השתלשלות העניינים היתה שרשרת ארוכת שנים מדוקדקת על כל פרט ופרט.

« מדוע בנו את כסא אחשורוש דוקא בשושן?!

כתיב במגילה (א, ב) בַּיָּמִים הָהֵם כָּשְׁבֵת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ עַל כֶּסֶּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוֹשַׁן הַבִּירָה, הקשה הגר"א זצ"ל, מה מחדש הכתוב שישב על כסא מלכותו, ושישב בעיר שושן הבירה, הרי זה דבר פשוט וברור. אלא הביאור בזה הוא, שטמונה כאן השגחה עליונה לכל נס המגילה, דהנה כתוב בתרגום שני ובמדרשים, שהכסא שישב עליו אחשורוש היה כדוגמת הכסא של שלמה המלך, ותואר באריכות נפלאה בתרגום את הכסא של שלמה אשר נעשה בחכמה עליונה למעלה מדרך הטבע, אך לא היה יכול לשבת עליו מפני שפרעה נכה ונבוכדנצר ניזוקו ממנו כאשר ניסו לעלות ולישב עליו, (עיין תרגום שני על מגילת אסתר).

מה עשה אחשורוש, חיפש אומנים שיבנו כסא בדמות אותו כסא, ולא מצאו אומנים שיוכלו לבנות כסא כזה רק בעיר שושן, ובנו אותו למשך שלוש שנים, ולאחר שגמרו לבנות אותו לא יכלו להביא אותו לבבל ששם היה מושב כל המלכים אשר היו לפניו, מה עשה אחשורוש, העביר את כל עיר הבירה לעיר שושן ששם היה הכסא.

וזה שהדגיש הכתוב כשבת המלך אחשורוש על כסא מלכותו אשר בשושן הבירה, פירוש שאותו כסא היה בשושן לכן ישב המלך בשושן ולא בבבל כמו המלכים אשר היו לפניו, וזה הטעם שממשיך הכתוב בשנת שלוש למולכו עשה משתה וגו', מדוע דווקא בשנה השלישית למולכו, כי אז נגמרה ונשלמה מלאכת הכסא.

ומדוע סיבב כן הקב"ה שכל המלכות תעבור לשושן הבירה, ממשיך הגר"א ואומר, לפי שמרדכי היה בשושן כמו שאמר איש יהודי הָיָה בְּשׁוֹשַׁן, היינו, כיון שהאיש היהודי, שעל ידו צריך להיות הנס, יושב בשושן, סיבב הקב"ה והוליד את אחשורוש לשושן שישב שם.

ומוסיף הגר"א, שבזה מובן מה שאמרו חז"ל, שצריך לקרוא את המגילה כולה מתחילתה ועד סופה, ולא יוצאים ידי חובה בקריאת חלק מן המגילה, ולכאורה קשה, למה לנו לידע בתקופה של אחשורוש, ומה ענין זה לנס המגילה. אלא שמפני שבכל פסוק ופסוק הוא מספר גודל הנס, אך הנס הוא בהסתר פנים, כלומר שסיבב לעשות בדרך הטבע, לא כמו שהיה במצרים ביד חזקה ובזרוע נטויה.

הרי לנו לימוד עצום ונפלא, ששלוש שנים רצופות עובדים ומתייגעים בעלי המלאכה לבנות את כסא המלכות בעיר שושן, על מה ולמה, כי מרדכי היהודי היה בשושן ועל ידו יצטרך בעוד כמה שנים להעשות נס, על כן הכניס הקב"ה בלב אחשורוש לבנות את אותו כסא, ולא ימצאו בעלי מלאכה רק בעיר שושן, ותעבור עיר הבירה לשם.

« אין בעל הנס מכיר בניסו! »

כתב הרה"ק החתם סופר זי"ע (דרשות ח"א דף ל"ב ד"ה כתיב), דהנה אמרו חז"ל (נדה לא.) אין בעל הנס מכיר בניסו, והיינו, כי פעמים רבות יקרה איזה מקרה לכלל או לפרט ואינו מכיר שתחת אלו הדברים נטמן איזה ישועה והצלה, וכן נראה בדברי האגרת הזאת מגילת אסתר, כי בראשית המגילה אנו מוצאים שממוכן, זה המן הרשע, יעץ למלך להרוג את וּשְׁתִי וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לְרֵעוּתָהּ הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה (א, ט), כשהתכוון שבתו תבוא למלוך תחת וּשְׁתִי (תרגום אסתר ה, א), אך בפועל הפך הקב"ה את עצתו, ולא די שלא נהנה מהריגת וּשְׁתִי, אלא דייקא עי"ז עלתה אסתר לגדולה, והיא היא שגרמה לו להיתלות על העץ. והמבין יבין, כי הריגת וּשְׁתִי היה (נס) כעין קריעת ים סוף, אלא שאין בעל הנס מכיר בניסו. וכן בגתן ותרש ביקשו לשלוח יד במלך אחשורוש, אך הקב"ה הפך את רצונם ותלו אותם על העץ, וכל זה כדי שיכתוב בספר הזכרונות שמרדכי הציל את המלך, ובבוא העת יבוא על שכרו יחד עם השפלת המן.

כמו כן בלילה ההוא, בהגיע המן הרשע לדבר עם המלך בענין העץ, אשר הכין למרדכי הצדיק, ורצה להבזות את מרדכי בעיני המלך ולשלוח יד בו, דייקא בעת ההיא פעל קל להרים קרנות צדיק ולגדוע קרני רשעים, שהוכרח המן להרכיב את מרדכי ברחוב העיר. ולא עוד אלא דייקא בשעה שגאוותו של המן עלתה לשחקים, והתפאר לאמר וגם למחר אני קרוא לה עם המלך (ו, יב) לישב עמו בסעודתו, אז נהפך הכל, ומשם הלך אל מיתתו. כך גם גזירתו הרעה שבכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר תינתן דת להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים נתבטלה ונהפוך הוא אֲשֶׁר יִשְׁלֹטוּ הַיְּהוּדִים הָמָּה בְּשָׁנָאֵיהֶם (ט א).

הגה"ק הסטייפלער זי"ע (חיי עולם פ"ו) כותב, בזה"ל: "אמרו חז"ל במסכת מגילה (יג:) על הפסוק (ג, א) אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גָּדַל הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוֹשׁ וְגו', "מאי אחר הדברים, אחר שהקדים הקב"ה רפואה, כי הקדוש ברוך הוא מקדים לישראל רפואה למכה", ומבואר, שעל כל צרה ועל צער וסבל שבא על האדם, יש כבר רפואה מוכנה עוד מקודם שבאה הצרה, וצריך רק לזכות לראות את הרפואה והתיקון."

ומוסיף לאמר: "וזאת הידיעה הוא עידוד וחיזוק שלא יפול ביאוש בהיותו במיצר, גם כשנדמה לו שאין מוצא לצאת מהסבך, רק יתפלל ויבקש רחמים, ויעסוק בתורה ובמצוות לשם שמים, ולצפות תמיד לתשועת השם כהערף עין, ולא יפול ביאוש כלל חס ושלום וכו'."

"וכן הוא בכל מבוכות ובלבולים ממחשבת רעות, המעיקים לפעמים אצל אנשים, ונדמה לו כי אין שום מוצא לסבך זה, באמת הפתרון והתשובה הוא פשוטה וברורה בתכלית הבירור, אלא שכל זמן שאינו זוכה אינו רואה את הפשטות הפשוטה אשר לפניו, וצריך להיות בטוח שכאשר יתחזק בתורה ובעבודת הבורא יתברך בתמימות, סוף סוף יאיר השם יתברך את עיניו, ואל יפול ביאוש חס ושלום אף על פי שיעברו זמן זמנים טובא שיעמוד במבוכתו, כי סוף סוף יאיר לו השם יתברך, ולפום צערא אגרא", עכ"ל.

"...ששלוש שנים

רצופות עובדים

ומתייגעים בעלי

המלאכה לבנות את

כסא המלכות בעיר

שושן, על מה ולמה,

כי מרדכי היהודי היה

בשושן ועל ידו יצטרך

בעוד כמה שנים

להעשות נס, על כן

הכניס הקב"ה בלב

אחשורוש לבנות את

אותו כסא, ולא ימצאו

בעלי מלאכה רק

בעיר שושן..."